

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

ΔΙΑΛΕΞΗ ΑΡ. 8

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο Νόμος Περί Ποινικής Δικονομίας, Κεφ 155 εμπεριέχει σε λεπτομέρεια όλα τα στάδια της διαδικασίας. Οι Περί Ποινικής Δικονομίας Θεσμοί, Criminal Procedure Rules 53, Vol. II, 321 θεσπίστηκαν το 1955. Ο Νόμος και οι Θεσμοί έχουν την προέλευσή τους στην Αγγλική Πρακτική. Οι Θεσμοί συμπεριλαμβάνουν τον τύπο των εγγράφων , πχ ενταλμάτων , τον τρόπο επίδοσης, την διαδικασία παραπομπής νομικών θεμάτων στο Ανώτατο Δικαστήριο , τα έξοδα της Κατηγορούσας Αρχής και θέματα Εφέσεων. Το Δικονομικό όμως Δίκαιο ευρίσκεται στον Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμο (176 Άρθρα) και στην Νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου το οποίο σε ουσιαστικά θέματα έχει υιοθετήσει παρόμοια Νομολογία Αγγλικών Δικαστηρίων. Η Βίβλος στα θέματα Δικονομίας είναι το Archbold on Criminal Pleading Evidence and Practice ή το Blackstones Criminal Practice. Όπως και στην Πολιτική Δικονομία, διακρίνουμε 6 στάδια της διαδικασίας :

1. Έρευνα- Σύλληψη – Κράτηση
2. Καταχώρηση Κατηγορητηρίου
3. Προανάκριση- Παραπομπή
4. Απάντηση στις Κατηγορίες
5. Δίκη – “Δίκη εντός Δίκης”
6. Εφέσεις

1. Έρευνα – Σύλληψη – Κράτηση

Οι πρόνοιες της “παντοδύναμης” Αγγλικής Αποικιοκρατίας, οι οποίες υιοθετήθηκαν στον Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμο προσαρμόζονται στο Σύνταγμα πλέον της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 και στις αντίστοιχες πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων , η οποία όπως έχουμε δει , δυνάμει του Άρθρου 169 του Συντάγματος, έχει αυξημένη ισχύ έναντι άλλων Νόμων , αλλά και με την απόφαση ***Assiz v Κυπριακής Δημοκρατίας***, ***supra*** αυξημένη ισχύ έναντι ακόμη και του Συντάγματος

της Κυπριακής Δημοκρατίας. Συνεπώς, οι πρόνοιες των Άρθρων 4-32 του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155 αναγιγνώσκονται κάτω από το «φως» των Άρθρων του Συντάγματος, Άρθρα 11-17, το οποία παραθέτουμε αυτούσια :

«ΑΡΘΡΟΝ 11.

1. *Έκαστος έχει το δικαίωμα ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας*
2. *Ουδείς στερείται της ελευθερίας αυτού, εί μη ότε και όπως ο νόμος ορίζη εις τας περιπτώσεις:*
 - (α) κρατήσεως ατόμου μετά την καταδίκην αυτού υπό αρμόδιου δικαστηρίου,*
 - (β) συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου λόγω μη συμμορφώσεως προς νόμιμον διαταγήν δικαστηρίου,*
 - (γ) συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου ενεργουμένης προς τον σκοπόν προσαγωγής αυτού ενώπιον της αρμοδίας κατά νόμον αρχής επί τη ευλόγω υπονοία ότι διέπραξεν αδίκημα ή οσάκις η σύλληψις ή κράτησις θεωρηθή ευλόγως αναγκαία προς παρεμπόδισιν διαπράξεως αδικήματος ή αποδράσεως μετά την διάπραξιν αυτού,*
 - (δ) περιορισμού ανηλικού δυνάμει νομίμου διαταγής προς τον σκοπόν αναμορφωτικής επιβλέψεως ή νομίμου κρατήσεως προς τον σκοπόν προσαγωγής αυτού ενώπιον της αρμοδίας κατά νόμον αρχής*
 - (ε) περιορισμού ατόμων προς παρεμπόδισιν επεκτάσεως μεταδοτικών νόσων, ατόμων ασθενών διανοητικώς, αλκοολικών , τοξικομανών ή αλητών , και*
 - (στ) συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου προς παρεμπόδισιν της άνευ αδείας εισόδου εις το έδαφος της Δημοκρατίας ή αλλοδαπού , καθ' ου εγένοντο ενέργειαι προς τον σκοπόν απελάσεως ή εκδόσεως.*
3. *Εξαιρουμένου του δια θανάτου ή φυλακίσεως, ότε και όπως ο νόμος ορίζη, τιμωρουμένου αυτόφωρου αδικήματος (δική μου υπογράμμιση), ουδείς συλλαμβάνεται , ειμή κατόπιν ητιολογημένου δικαστικού εντάλματος εκδοθέντος συμφώνως προς τους υπό του νόμου προδιαγεγραμμένους τύπους.*
4. *Πας συλλαμβανόμενος πληροφορείται κατά την στιγμήν της συλλήψεως αυτού εις καταληπτήν υπ' αυτού γλώσσαν τους λόγους της συλλήψεως αυτού και δικαιούται να τύχη των υπηρεσιών συνηγόρου της εκλογής αυτού.*

5. Ο συλληφθείς προσάγεται ενώπιον του δικαστού ως οίον τε συντομώτερον ευθύς μετά την σύλληψιν αυτού, πάντως δε το βραδύτερον εντός είκοσι τεσσάρων ωρών από της συλλήψεως, Εφ' όσον δεν αφεθή πρότερον ελεύθερος.

6. Ο δικαστής, ενώπιον του οποίου προσήχθη ο συλληφθείς, χωρεί ταχέως εις διερεύνησιν των λόγων της συλλήψεως εις καταληπτήν υπό του συλληφθέντος γλώσσαν και , ως οίον τε συντομώτερον, πάντως δε το βραδύτερον εντός τριών ημερών από της τοιαύτης προσαγωγής , ή απολύει τον συλληφθέντα υπό τους κατά την κρίσιν αυτού κατάλληλους όρους ή διατάσσει την κράτησιν αυτού, οσάκις η περί της διαπράξεως του αδικήματος ανάκρισις, δι' ο συνελήφθη, δεν συνεπληρώθη και δύναται να διατάσση εκάστοτε την κράτησιν αυτού επί περίοδον χρόνου μη υπερβαίνουσας τας οκτώ ημέρας. Ο συνολικός χρόνος όμως της τοιαύτης κρατήσεως δέον να μη υπερβαίνει τους τρεις μήνας από της ημερομηνίας της συλλήψεως , μετά την παρέλευσιν των οποίων, παν άτομον ή αρχή έχουσα υπό κράτησιν τον συλληφθέντα απολύει αυτόν παρευθύς. Πάσα κατά τα ανωτέρω απόφασις του δικαστού υπόκειται εις έφεσιν.

7. Πας στερηθείς της ελευθερίας αυτού δια συλλήψεως ή κρατήσεως δικαιούται να προσφύγη εις το αρμόδιον δικαστήριον , ίνα τούτο κρίνη ταχέως την νομιμότητα της κρατήσεως και διατάξη την απόλυσιν αυτού, εάν η κράτησις δεν είναι νόμιμος.

8. Ο κατά παράβασιν των διατάξεων του παρόντος άρθρου συλληφθείς ή κρατηθείς έχει αγωγήμον δικαίωμα προς αποζημίωσιν»

«ΑΡΘΡΟ 12.

1. Ουδείς κηρύσσεται ένοχος οιοδήποτε αδικήματος λόγω πράξεως ή παραλείψεως μη συνιστώσης αδίκημα συμφώνως τω νόμω τω ισχύοντι κατά τον χρόνον της τελέσεως αυτής και εις ουδένα επιβάλλεται δι' αδίκημά τι ποινή βαρύτερα της ρητώς προβλεπομένης υπό του κατά τον χρόνον της τελέσεως ισχύοντος νόμου.

2. Ο απαλλαγείς ή καταδικασθείς δεν δικάζεται εκ δευτέρου δια το αυτό αδίκημα. Ουδείς τιμωρείται εκ δευτέρου δια την αυτήν πράξιν ή παράλειψιν, εκτός εάν συνεπέια ταύτης προεκλήθη θάνατος.

3. Ο νόμος δεν δύναται να προβλέψη ποινήν δυσανάλογον προς την βαρύτητα του αδικήματος.

4. Ο κατηγορούμενος δι' αδίκημά τι θεωρείται αθώος , μέχρις ου αποδειχθή ένοχος συμφώνως προς τον νόμον.

5. Πας κατηγορούμενος δι' αδίκημά τι έχει τα ακόλουθα Κατ' ελάχιστον όρον δικαιώματα :

(α) να πληροφορηθή εις καταληπτήν υπ' αυτού γλώσσαν αμέσως και λεπτομερώς την φύσιν και τους λόγους της εις αυτόν αποδιδομένης κατηγορίας

(β) να έχη επαρκή χρόνον και διευκόλυνσιν δια την προπαρασκευήν της υπερασπίσεως αυτού

(γ) να υπερασπίζη εαυτόν αυτοπροσώπως ή δια συνηγόρου της εκλογής αυτού ή, εφ' όσον δεν έχη επαρκή προς αμοιβήν του συνηγόρου μέσα, να παρέχεται εις αυτόν δωρεάν νομική αρωγή, όταν τούτο επιβάλλη το συμφέρον της δικαιοσύνης,

(δ) να εξετάζη ή να προκαλή την εξέτασιν μαρτύρων κατηγορίας και να ζητή την προσέλευσιν και εξέτασιν μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους αυτούς όρους τους ισχύοντας ως προς τους μάρτυρας κατηγορίας.

(ε) να έχη δωρεάν συμπαράστασιν διερμηνέως, εφ' όσον δεν δύναται να κατανοήση ή να ομιλή την εν τω δικαστηρίω χρησιμοποιούμενην γλώσσα.

6. Η ποινή της γενικής δημεύσεως της ιδιοκτησίας απαγορεύεται»

«ΑΡΘΡΟ 13.

1. Έκαστος έχει το δικαίωμα ελευθέρας μετακινήσεως εντός του εδάφους της Δημοκρατίας και διαμονής εις οιονδήποτε τμήμα αυτής υποκείμενος εις τους υπό του νόμου επιβαλλομένους, αναγκαίους δε κρινομένους μόνον διά την άμυναν ή την δημοσίαν υγείαν περιορισμούς ή ους προβλέπονται ως ποινή επιβαλλόμενη υπό του αρμοδίου δικαστηρίου.

2. Έκαστος έχει το δικαίωμα να εγκαταλείψη μονίμως ή προσωρινώς το έδαφος της Δημοκρατίας υποκείμενος εις τους υπό του νόμου τεθειμένους ευλόγους περιορισμούς.»

«ΑΡΘΡΟ 14.

Ουδενός πολίτου απαγορεύεται η είσοδος εις την Δημοκρατίαν ουδ' επιτρέπεται η εξορία υφ' οιασδήποτε περιστάσεις»

«ΑΡΘΡΟ 15.

1. Έκαστος έχει το δικαίωμα όπως η ιδιωτική και οικογενειακή αυτού ζωή τυγχάνη σεβασμού.
2. Δεν χωρεί επέμβασις κατά την άσκησιν του δικαιώματος τούτου, ειμή τοιαύτη οία θα ήτο σύμφωνος προς τον νόμον και αναγκαία μόνον προς το συμφέρον της ασφαλείας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημοσίας ασφαλείας ή της δημοσίας τάξεως ή της δημοσίας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υπό του Συντάγματος ηγγυημένων εις παν πρόσωπον»

«ΑΡΘΡΟ 16.

1. Η κατοικία εκάστου είναι απαραβίαστος.
2. Η είσοδος εις οιαδήποτε κατοικίαν ή οιαδήποτε έρευνα εντός αυτής δεν επιτρέπεται , ειμή ότε και όπως ο νόμος ορίζει και κατόπιν δικαστικού εντάλματος δεόντως ητιολογημένου ή οσάκις η είσοδος ενεργήται τη ρητή συναινέσει του ενοίκου ή προς τον σκοπόν διασώσεως θυμάτων οιουδήποτε αδικήματος βίας ή οιασδήποτε καταστροφής.»

«ΑΡΘΡΟ 17.

1. Έκαστος έχει το δικαίωμα σεβασμού και διασφάλισεως του απορρήτου της αλληλογραφίας ως και πάσης άλλης επικοινωνίας αυτού. Εφ όσον η τοιαύτη επικοινωνία διεξάγεται δια μέσων μη απαγορευμένων υπό του νόμου.
2. Δεν επιτρέπεται επέμβασις κατά την ενάσκησιν του δικαιώματος τούτου, ειμή συμφώνως προς τον νόμο και μόνον εις περιπτώσεις προσώπων εν φυλακίσει ή προφυλακίσει τελούντων ή ως και επί επαγγελματικής αλληλογραφίας και επικοινωνίας του πτωχεύσαντος κατά την διάρκειαν της διοικήσεως της περιουσίας αυτού»

Το Άρθρο αυτό, ως γνωστό, έχει τροποποιηθεί με την έκτη τροποποίηση του Συντάγματος , Νόμο 51(1)/2010. Το νέο Άρθρο 17(2) του Συντάγματος έχει ως εξής :

«2. Δε χωρεί επέμβαση κατά την άσκηση του δικαιώματος τούτου , εκτός αν η επέμβαση αυτή επιτρέπεται σύμφωνα με το νόμο, στις ακόλουθες περιπτώσεις :

- A. Προσώπων που τελούν υπό φυλάκιση ή προφυλάκιση.

B. Κατόπιν δικαστικού διατάγματος που εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, μετά από αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, και η επέμβαση αποτελεί μέτρο το οποίο σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι αναγκαίο μόνο προς το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή την αποτροπή , διερεύνηση ή δίωξη των ακόλουθων σοβαρών ποινικών αδικημάτων:

- (α) Φόνος εκ προμελέτης ή ανθρωποκτονία*
- (β) εμπορία ενηλίκων ή ανήλικων προσώπων και αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία*
- (γ) εμπορία , προμήθεια, καλλιέργεια ή παραγωγή ναρκωτικών φαρμάκων , ψυχοτρόπων ουσιών ή επικίνδυνων φαρμάκων*
- (δ) αδικήματα που σχετίζονται με το νόμισμα ή το χαρτονόμισμα της Δημοκρατίας και*
- (ε) αδικήματα διαφθοράς για τα οποία προβλέπεται , σε περίπτωση καταδίκης , ποινή φυλάκισης πέντε ετών και άνω.*

Γ. Κατόπιν δικαστικού διατάγματος , που εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, για τη διερεύνηση ή δίωξη σοβαρού ποινικού αδικήματος για το οποίο προβλέπεται , σε περίπτωση καταδίκης , ποινή φυλάκιση πέντε ετών και άνω και η επέμβαση αφορά πρόσβαση στα σχετικά με ηλεκτρονική επικοινωνία δεδομένα κίνησης και θέσης και στα συναφή δεδομένα που είναι αναγκαία για την αναγνώριση του συνδρομητή ή και του χρήστη»

Όπως προκύπτει λοιπόν, και ανεξάρτητα από τις πρόνοιες του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155 :

1. Ουδείς στερείται της ελευθερίας του εκτός δυνάμει νόμου στις περιπτώσεις που προνοεί το Άρθρο 11.2 του Συντάγματος.
2. Δυνάμει του Άρθρου 11.3, στέρηση ελευθερίας είναι δυνατή μόνο δυνάμει εντάλματος σύλληψης εκτός όπου το αδίκημα είναι αυτόφωρο , τιμωρείται δια κράτησης ή φυλάκισης. Αυτόφωρο θεωρείται το αδίκημα όταν διαπράττεται και ακολουθεί άμεσα η σύλληψη για σκοπούς του Άρθρου αυτού. Πχ αν αστυνομικός διαπιστώσει την διάπραξη κάποιου αδικήματος ,το οποίο τιμωρείται δια

φυλάκισης , αλλά δεν προχωρεί στην ταυτόχρονη σύλληψη του υπόπτου, δεν δύναται μετά την πάροδο χρονικού διαστήματος να προβεί σε σύλληψη χωρίς ένταλμα. Αυτόφωρο σημαίνει ουσιαστικά για σκοπούς του Άρθρου 11.3 διάπραξη και ταυτόχρονη σύλληψη. Βλέπε ***Kyriakides v The Republic, 1 RSCC 66.***

3. Ένταλμα σύλληψης εκδίδεται από αρμόδιο δικαστή ανά πάσα στιγμή του 24ώρου (Άρθρο 18(2) , Κεφ. 155). Ελέγχεται μέσα από την διαδικασία *Certiorari/Prohibition*. Το ένταλμα πρέπει να είναι αιτιολογημένο σε κάθε περίπτωση. Πχ ***In re Petros Yerolemides (1983) 1 CLR 852*** και ***Πολυκάρπου (1991) 1 ΑΑΔ 207.*** Τα γεγονότα έχουν ως εξής: Βλέπε σελ.451-452 ***Προνομιακά Εντάλματα, Πέτρος Αρτέμης, 2004:***

«Εναντίον του Αιτητή εκδόθηκε την 2.1.90 από Επαρχιακό Δικαστή στη Λεμεσό ένταλμα συλλήψεως για διευκόλυνση των αστυνομικών ανακρίσεων σε υπόθεση διαρρήξεως κατοικία και κλοπής από αυτή χρημάτων και χρυσαφικών αξίας ΛΚ29.000. Για την έκδοση του εντάλματος ο Επαρχιακός Δικαστής βασίστηκε αποκλειστικά πάνω σε γραπτή ένορκη δήλωση αστυνομικού ότι εναντίον του Αιτητή υπήρχε «εύλογος υποψία βασιζόμενη σε μαρτυρία» ότι ενείχετο στην υπόθεση , και ότι αυτοκίνητο που είχε στην κατοχή του ο Αιτητής είχε βρεθεί εγκαταλελειμμένο κοντά στην σκηνή του εγκλήματος. Το ένταλμα εκτελέσθηκε αυθημερόν , ο Αιτητής προσήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου που διάταξε διήμερη κράτηση του , μετά την εκπνοή της οποίας ο Αιτητής απολύθηκε χωρίς να του προσαφθεί οποιαδήποτε κατηγορία.

*Με την αίτησή του ο Αιτητής ζήτησε την έκδοση διατάγματος *Certiorari* για ακύρωση του εντάλματος συλλήψεως της 2.1.90, ισχυριζόμενος ότι ο Επαρχιακός Δικαστής ενήργησε χωρίς δικαιοδοσία και κατά παράβαση του άρθρου 11 του Συντάγματος. Εκ μέρους της Δημοκρατίας έγινε παραδεκτό ότι δεν υπήρχε ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστή οποιαδήποτε μαρτυρία που θα μπορούσε , με αντικειμενικό κριτήριο , να οδηγήσει ένα λογικό δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι υπήρχε εύλογη υπόνοια ότι ο Αιτητής ενείχετο στο αδίκημα, αλλά υποβλήθηκε ότι το διάταγμα *Certiorari* δεν έπρεπε να εκδοθεί διότι (α) η εν λόγω έλλειψη μαρτυρίας δεν άπτετο της δικαιοδοσίας του Δικαστή να εκδώσει το ένταλμα συλλήψεως, αλλά αφορούσε απλώς λανθασμένη άσκηση της διακριτικής του ευχέρειας , και/ή (β) το ένταλμα συλλήψεως δεν ευρίσκετο πλέον σε ισχύ, διότι είχε εκτελεσθεί, και κανένας χρήσιμος σκοπός δεν θα εξυπηρετείτο με την ακύρωσή του.*

Αποφασίσθηκε ότι :

(α) Η ύπαρξη «εύλογης υπόνοιας» για διάπραξη αδικήματος αποτελεί ,κατά το άρθρο 11(2)(γ) του Συντάγματος , ρητή προϋπόθεση για την άσκηση της παρεχόμενης δικαιοδοσίας έκδοσης εντάλματος συλλήψεως, χωρίς την εκπλήρωση της οποίας δεν υπάρχει τέτοια δικαιοδοσία, δεν χωρεί οποιαδήποτε περαιτέρω έρευνα, ούτε τίθεται θέμα άσκησης διακριτικής εξουσίας. Ο Επαρχιακός Δικαστής δεν είχε δικαιοδοσία να εκδώσει το ένταλμα συλλήψεως , παρά το γεγονός ότι είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί της σχετικής αίτησης της Αστυνομίας.

(β) Παρά το ότι η ισχύς του εντάλματος συλλήψεως είχε εκπνεύσει με την εκτέλεσή του, δεν ήταν ορθός ο ισχυρισμός ότι κανένας χρήσιμος σκοπός δεν θα εξυπηρετείτο με την ακύρωσή του, η οποία θα έδιδε στον Αιτητή τη δυνατότητα να διεκδικήσει αποζημιώσεις για παράνομη σύλληψη δυνάμει του άρθρου 11.8 του Συντάγματος, και θα επέφερε, έστω και εκ των υστέρων, αποκατάσταση της νομιμότητας.

(γ) Το μαχητό τεκμήριο της νομιμότητας υπάρχει μόνο στην περίπτωση των Δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Δεν εφαρμόζεται , σε θέματα δικαιοδοσίας, σε διαδικασίες ενώπιον κατώτερων Δικαστηρίων.

(δ) Επαρχιακός Δικαστής που επιλαμβάνεται αιτήσεως για έκδοση εντάλματος συλλήψεως οφείλει πρώτα να ικανοποιηθεί ότι από την ενώπιον του μαρτυρία αποκαλύπτεται εύλογη υπόνοια διαπράξεως αδικήματος. Ο Δικαστής οφείλει να εξάγει το δικό του συμπέρασμα. Η γνώμη του ενόρκως δηλούντος δεν είναι αρκετή. Αν ο δικαστής ικανοποιηθεί ότι υπάρχει εύλογη υπόνοια, τότε και μόνο τότε θα εξετάσει κατά πόσο τα ιδιαίτερα περιστατικά της υπόθεσης καθιστούν την έκδοση του εντάλματος αναγκαία ή επιθυμητή

Η αίτηση έγινε αποδεκτή χωρίς οποιαδήποτε διαταγή για έξοδο»

4. Κατά την σύλληψη, Άρθρο 11.4 του Συντάγματος, ο συλληφθείς πληροφορείται τους λόγους και του δικαιώματος του για νομική εκπροσώπηση. Ο συλληφθείς υπόκειται σε έρευνα (Άρθρο 10(1) , Κεφ. 155) . Λογική βία διά την σύλληψη και έρευνα είναι επιτρεπτή.

5. Για επίτευξη της σύλληψης υπάρχει δικαίωμα εισόδου σε κτίρια (Άρθρο 16 του Συντάγματος), εκτός σε κατοικία, δυνάμει δεόντως αιτιολογημένου εντάλματος.

Σε σχέση με την έρευνα όταν αυτή δεν ακολουθεί την σύλληψη, παραμένουν ακόμη κάποιες γκριζες ζώνες. Το Άρθρο 25 του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155 και Άρθρο 26 περιέχουν το δικαίωμα έρευνας ανεξάρτητα με την σύλληψη. Όμως κρίνεται ότι το δικαίωμα αυτό, ενόψει Συνταγματικών προνοιών, δεν υφίσταται ανεξέλεγκτο. Οι **Loizou & Piki** στο βιβλίο τους ***Criminal Procedure in Cyprus 1975***, σελίδα 25 και 27 γράφουν τα εξής :

p.25 "It is impermissible to search a person without a warrant, except in the case of a flagrant offence, and unlawful to search a dwelling house without a warrant. It is a moot point whether premises other than a dwelling house can be searched without a warrant, pursuant to the provisions of section 25; there is no decision of the Supreme Court on the subject. It may be argued that only a place where one has his abode can properly be classified as a dwelling house. As it has already been stated, in Greece a wide interpretation has been given to the term "dwelling house" and it has been construed to include all premises over which a person has exclusive use and to which the public has no free access".

p.27 "On our view the combined effect of a number of provisions of the Criminal Procedure Law impose upon a driver a mandatory duty to stop, depriving him thereby of the right to move on, if he so chooses. It is our submission that these provisions of the Criminal Procedure Law are unconstitutional on the ground that they infringe the provisions of Articles 11.2 and 11.3 of the Constitution.

This section of the book would be incomplete if no reference was made to road blocks set up for the purpose of ascertaining whether there is compliance on the part of drivers with the provisions of the Road Traffic Laws and Regulations. The Motor Vehicles Regulations confer power on any uniformed police officer to stop any vehicle with a view to ascertaining whether such vehicle is being used in contravention of the regulations. On a consideration of the leading cases of the Supreme Court of the United States of America (cited earlier) it would appear that this course is impermissible. On the other hand, there are decisions of U.S.A State Courts, directly on the subject of road blocks

for checking drivers' licences and vehicle registration where it was ruled that such monetary detention does not constitute an arrest and does not infringe the right to privacy. In the absence of a decided case in Cyprus the matter must be considered as being open though the imperative provisions of our Constitution leave very little room for arguing that road blocks of any kind can be justified".

Ένταλμα έρευνας υποστατικών εκδίδεται δυνάμει των προνοιών του Άρθρου 27 του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155. Εκδίδεται για εξασφάλιση μαρτυρίας διάπραξης αδικήματος. Πρέπει να είναι δεόντως αιτιολογημένο. Οποιαδήποτε μαρτυρία παρουσιάζεται στο Δικαστήριο, το οποίο δύναται να διατάξει την κράτησή του μέχρι το πέρας της έρευνας και μετέπειτα εκδίκασης της υπόθεσης. Υπάρχει τώρα δικαίωμα Έφεσης σε σχέση με την κατακράτηση τεκμηρίων (Άρθρο 32Α, Κεφ.155). Η νομιμότητα εντάλματος έρευνας είναι δυνατόν να ελεγχθεί με αίτηση *Certiorari/Prohibition*. Βλέπε πχ **Σύνδεσμος για την πρόληψη της Βίας στα Γήπεδα, κτλ (1996) 1 ΑΑΔ 171**. Τα γεγονότα έχουν ως εξής : Βλέπε **Πέτρος Αρτέμης, Προνομιακά Εντάλματα** , σελ.458-459:

«Το ένταλμα έρευνας εκδόθηκε σχετικά με υποστατικό στη Λεμεσό για το οποίο υπήρχε εύλογη υποψία για παράνομη διεξαγωγή κυβείας, δηλαδή τόμπολας, με χρήματα. Ο αρμόδιος υπαστυνόμος στην ένορκη δήλωσή του, ανέφερε ότι στόχος της έκδοσης του εν λόγω εντάλματος , ήταν η διευκόλυνση των αστυνομικών ανακρίσεων.

Αστυνομικοί εισήλθαν στο υποστατικό ενώ διεξαγόταν σ' αυτό παιχνίδι τόμπολας και παρέλαβαν ποσό χρημάτων , αριθμών καρτών τόμπολας , μηχανήμα αυτόματης εξαγωγής μπαλών και μια τηλεόραση.

*Ο πρωτόδικος Δικαστής , έκρινε ότι δεν απεδείχθη εκ πρώτης όψεως υπόθεση για την αμφισβήτηση της εγκυρότητας του εντάλματος έρευνας και απέρριψε την αίτηση για έκδοση διαταγμάτων *Certiorari* και *Mandamus*.*

*Αντικείμενο της έφεσης είναι τα αφορώντα στο ένταλμα *Certiorari*. Και οι δύο πλευρές συμφώνησαν για οριστική απόφαση επί της έκδοσης, ή όχι του εν λόγω διατάγματος αντί μόνο επί του επί μέρους θέματος χορήγησης άδειας για υποβολή αίτησης. Η αίτηση για έκδοση *Mandamus* εγκαταλείφθηκε.*

Τα βασικά επιχειρήματα που προβλήθηκαν αφορούσαν (α) στον σκοπό για τον οποίο ζητήθηκε και εκδόθηκε το ένταλμα και (β) στο πραγματικό υπόβαθρο πάνω στην βάση του οποίου εκδόθηκε.

Αποφασίστηκε ότι :

- (1) Το ένταλμα έρευνας , συμφωνα με το Έντυπο 6 του Πρώτου Παραρτήματος των περί Ποινικής Δικονομίας Κανονισμών χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο , αφήνεται χώρος για προσδιορισμό του προσώπου το οποίο εξουσιοδοτεί. Στο δεύτερο, αφήνεται χώρος για προσδιορισμό της εύλογης αιτίας που οδηγεί στην έκδοση του. Στο τρίτο συγκεκριμενοποιείται η εξουσιοδότηση που παρέχεται. Η οποία αφορά είσοδο σε υποστατικά, έρευνα για τα αναφερόμενα πράγματα και παραλαβή όσων από αυτά ανευρεθούν , για να τεθούν ενώπιον του Δικαστή.
- (2) Το ένταλμα έρευνας, στην παρούσα υπόθεση , δεν συναρτούσε την εύλογη αιτία προς τα πράγματα που ανευρίσκονταν και θα παραλαμβάνονταν. Και εκδόθηκε ένταλμα έρευνας όχι προς ανεύρεση και παραλαβή πραγμάτων σύμφωνα με την εξουσία που παρέχει ο Νόμος, αλλά γενικά προς διευκόλυνση των αστυνομικών ανακρίσεων που είναι λόγος άγνωστος στο Νόμο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν πως το ένταλμα εκδόθηκε χωρίς δικαιοδοσία.
- (3) Το εύλογο ή μη της υποψίας ως προς τη διάπραξη του αδικήματος θα μπορούσε να εξεταστεί στο πλαίσιο κρίσης αναφορικά με την ύπαρξη εύλογης αιτίας που θεμελιώνει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου προς έκδοση εντάλματος έρευνας για ανεύρεση και κατάσχεση των πραγμάτων προς τα οποία αυτή συναρτάται. Δεν υπάρχει στην παρούσα υπόθεση, τέτοιο υπόβαθρο και ως εκ τούτου δεν δικαιολογείται η ενασχόληση του Δικαστηρίου με τον ισχυρισμό (β) των εφεσεϊόντων.

Η έφεση επιτυγχάνει. Η πρωτόδικη απόφαση παραμερίζεται. Εκδίδεται ένταλμα της φύσης Certiorari και ακυρώνεται το ένταλμα που εξεδόθη»

Κράτηση και παρουσίαση ενώπιον Δικαστηρίου

Ο συλληφθείς συνήθως οδηγείται στο πλησιέστερο αστυνομικό σταθμό . Σύμφωνα με το Άρθρο 11.5 του Συντάγματος ο συλληφθείς ουχί αργότερο του 24ώρου (συνήθως είναι την επόμενη ημέρα) παρουσιάζεται ενώπιον Δικαστηρίου ή πρέπει να αφεθεί ελεύθερος. Το Δικαστήριο αποφασίζει για την περαιτέρω κράτηση του αφού ακούσει την μαρτυρία της Αστυνομίας η οποία υπόκειται στη βάσανο της αντεξέτασης της υπεράσπισης. Να υπενθυμίσουμε ότι σε αυτό το στάδιο ο ύποπτος δεν είναι και κατηγορούμενος. Τεκμαίρεται ούτως ή άλλως αθώος μέχρι αποδείξεως του αντιθέτου. Άρθρο 12.4 του Συντάγματος.

Το Δικαστήριο δύναται να παρατείνει την κράτηση ή όχι , ανάλογα με το αν πεισθεί ότι δικαιολογείται η περαιτέρω κράτηση του συλληφθέντος πχ για να περατωθούν οι αστυνομικές έρευνες. Δύναται να δοθούν 8 ημέρες παράτασης μέχρι 3 μήνες. Η απόφαση του Δικαστηρίου λαμβάνεται εντός 3 ημερών (Άρθρο 11.6 του Συντάγματος). Υπάρχει δικαίωμα Έφεσης δυνάμει του Άρθρου 11.7 του Συντάγματος.

Αφού ο ύποπτος κατηγορηθεί δυνατόν να διαταχθεί και παραμείνει υπό κράτηση μέχρι το πέρας της δίκης ή να αφεθεί ελεύθερος με εγγύηση και όρους (Bail). Για τα πολύ σοβαρά αδικήματα, η πρακτική η οποία ακολουθείται στην Κύπρο είναι ο κατηγορούμενος να παραμείνει υπό κράτηση. Τούτο είναι πολύ επιβαρυντικό, με δεδομένο ότι η δίκη δύναται να πάρει μήνες ή κάποτε χρόνια να περατωθεί. Η πρακτική επεξηγήθη στην υπόθεση **Αστυνομία v Κωνσταντινίδης (1997) 2 AAD 109** . Στην σελίδα 115-116 το Εφετείο αναφέρει τα εξής :

*«Η εξουσία του Δικαστηρίου για απόλυση υποδίκου με εγγύηση προβλέπεται από το άρθρο 157(1) του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155, και είναι διακριτικής φύσεως (βλ. **Republic v Mehmet (1966) 2 CLR 12, Βασιλείου v Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση 6248/10.1.97**).*

Η νομολογία μας έχει αναγνωρίσει τρεις λόγους, ο κάθε ένας από τους οποίους μπορεί από μόνος του να δικαιολογήσει την κράτηση . Αυτοί είναι:

- (1) Ο κίνδυνος μη προσέλευσης του κατηγορουμένου στο δικαστήριο
- (2) Η διάπραξη άλλων αδικημάτων
- (3) Ο επηρεασμός μαρτύρων.

Πρωταρχικό μέλημα είναι το κατά πόσο ο κατηγορούμενος θα παρουσιασθεί ή όχι στο Δικαστήριο στον καθορισμένο χρόνο και τόπο. Το ενδεχόμενο της ύπαρξης των πιο πάνω κινδύνων εξετάζεται με βάση τους πιο κάτω κύριους παράγοντες :

- (1) Τη σοβαρότητα του αδικήματος
- (2) Την πιθανότητα καταδίκης στον βαθμό που μπορεί να προβλεφθεί από τις καταθέσεις των μαρτύρων
- (3) Την ποινή η οποία δυνατό να επιβληθεί
- (4) Την προσπάθεια ή την εκδήλωση διάθεσης επηρεασμού μαρτύρων
- (5) Την προηγούμενη προσέλευση ή μη προσέλευση όπως και την εκδήλωση προθέσεων για το μέλλον
- (6) Την ύπαρξη προηγούμενων καταδικών για παρόμοια αδικήματα σε συνάρτηση με τη φύση τους και
- (7) Την πιθανολόγηση περί της ήδη διάπραξης στο μεταξύ και άλλων αδικημάτων.

(Βλ. **Rodosthenous and Another v Police** (1961) CLR 50,51,52 , **Loucaides and Others v Police** (1988) 2 CLR 119,121, **Βασιλείου** (πιο πάνω) , **Χαραλάμπους v Δημοκρατίας**, Ποινική Έφεση 6092/26.1/96, **Χ' Δημητρίου v Δημοκρατίας**, Ποινική Έφεση 6285/5.3.97)

Οι πιο πάνω παράγοντες πρέπει να συνεκτιμούνται ανάμεσα σ' άλλα και με τον παράγοντα της πιθανότητας παρακώλυσης στην ετοιμασία της υπεράσπισης λόγω της κράτησης (**Savva and Another (No.2) v Police** (1977) 2 CLR 292, **Καραγιώργη κ.α v Δημοκρατίας** (1989) 2 ΑΑΔ 92, **Χ' Δημητρίου** (πιο πάνω).

Ένας άλλος παράγοντας που έχει αναγνωρισθεί από τη νομολογία είναι ο χρόνος κράτησης (**Χ' Δημητρίου** , πιο πάνω).

Το Εφετείο δεν επεμβαίνει στην άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στα πρωτόδικα δικαστήρια, εκτός για πολύ σοβαρούς λόγους και σε εξαιρετικές περιπτώσεις (Rodosthenous , Loukaides και Βασιλείου , πιο πάνω)»

Τα Επαρχιακά Δικαστήρια έχουν δικαίωμα κράτησης 8 ημερών του Κατηγορουμένου κάθε φορά ενώ το Κακουργιοδικείο δεν έχει χρονικούς περιορισμούς. Βλέπε Άρθρο 48, Κεφ. 155. Υπάρχει δικαίωμα Έφεσης δυνάμει του Άρθρου 137^A του Κεφ. 155 και της απόφασης για κράτηση κατά την διάρκεια της ακρόασης της υπόθεσης.

Οι όροι που δυνατόν να καθορίσει το Δικαστήριο για να αφεθεί ελεύθερος ο Κατηγορούμενος είναι μεταξύ άλλων :

1. Εγγύηση
2. Κατάθεση χρηματικού ποσού
3. Οποιοδήποτε άλλο όρο για διασφάλιση της παρουσίας του Κατηγορουμένου στην δίκη του.

Κάθε απόφαση επί του θέματος είναι εφέσιμη. Μετά την καταδίκη, και ενόσω εκκρεμεί έφεση, σπανιότατα ο καταδικασθείς αφήνεται ελεύθερος. Άρθρο 157, Κεφ. 155.

2.Καταχώρηση Κατηγορητηρίου

Το Κατηγορητήριο εγκρίνεται από το Δικαστήριο , Άρθρο 43(1) Κεφ. 155. Ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου καταχωρείται Κατηγορητήριο (charge) από την Κατηγορούσα Αρχή , δηλαδή την Αστυνομία, ή Ιδιώτη Κατήγορο ή Κυβερνητικό Τμήμα. Σε αντίθεση το Κτηγορητήριο στο Κακουργιοδικείο (information) καταχωρείται από τον Γενικό Εισαγγελέα. Ακολουθεί η προανάκριση, εκτός αν ο Γενικός Εισαγγελέας συνενάσει στην μη διεξαγωγή της. Ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου η διαδικασία είναι συνοπτική χωρίς την ανάγκη για προανάκριση (summary trial). Το Κατηγορητήριο συμπεριλαμβάνει μια ή περισσότερες κατηγορίες. Κάθε κατηγορία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στην περιγραφή του αδικήματος και στα γεγονότα εν συντομία που δικαιολογούν την διάπραξη του (Άρθρο 39, Κεφ. 155). Κάθε κατηγορία συμπεριλαμβάνει ένα αδίκημα. Η διπλότητα (duplicity) δεν είναι επιτρεπτή. Η διατύπωση της κατηγορίας βασίζεται στο λεκτικό του

Νόμου πάνω στον οποίο εδράζεται. Η διατύπωση, όπως επίσης και η παράθεση των γεγονότων, γίνονται σε απλή γλώσσα για να είναι κατανοητή από τον Κατηγορούμενο.

Στο Κατηγορητήριο είναι δυνατό να συμπεριλαμβάνονται περισσότερες από μια κατηγορία (Άρθρο 40(1) , Κεφ. 155). Συνήθως υπάρχει συνάφεια. Ενδείκνυται καταχώρηση ξεχωριστού κατηγορητηρίου για άσχετα μεταξύ τους θέματα. Επίσης στο ίδιο Κατηγορητήριο είναι δυνατόν να συνενωθούν περισσότεροι από έναν κατηγορούμενο. Άρθρο 41 (α) , Κεφ. 155 πχ όπου κατηγορούνται για την διάπραξη του ίδιου αδικήματος ή για διαφορετικά μεν αδικήματα αλλά μέρος της ίδιας ενέργειας ή για την συμμετοχή τους υπό διαφορετική ιδιότητα ο καθένας.

Το Δικαστήριο έχει δικαίωμα να τροποποιήσει ή υποκαταστήσει ή προσθέσει κατηγορία σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας (Άρθρο 83(1) , Κεφ. 155). Η διακριτική του ευχέρεια ασκείται κάτω από την προϋπόθεση ότι δεν θα επηρεαστεί ο Κατηγορούμενος, ιδιαίτερα σε προχωρημένο στάδιο της δίκης, από μια εντελώς νέα ουσιαστική κατηγορία. Ο κατηγορούμενος καλείται πάντοτε να απαντήσει στο τροποποιημένο κατηγορητήριο και για τον σκοπό αυτό είναι δυνατόν να γίνει δεχτό αίτημα της Υπεράσπισης για αναβολή. Στο πέρας της διαδικασίας το Δικαστήριο δύναται να βρει ένοχο τον Κατηγορούμενο για απόπειρα διάπραξης του αδικήματος, αντί για το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται, χωρίς να προηγηθεί τροποποίηση (Άρθρο 85 (2)). Επίσης, το Δικαστήριο δύναται να βρει ένοχο τον Κατηγορούμενο για άλλο αδίκημα αντ' αυτού για το οποίο κατηγορήθηκε αν από την μαρτυρία προκύπτει. Σε τέτοια περίπτωση προστίθεται κατηγορία (Άρθρο 85 (4) , Κεφ. 155) πριν την έκδοση της απόφασης. Για την χρησιμότητα των προνοιών αυτών του ιδιαίτερου δικονομικού δικαίου μας, οι συγγραφείς του βιβλίου **Λοίζου και Πικής , Criminal Procedure in Cyprus 1975** , στην σελίδα 75 σχολιάζουν ως εξής :

p.75 “The provisions of sections 83,84 and 85 of the Criminal Procedure Law, Cap. 155, were the result of statutory amendments to enable the Courts of Cyprus to do justice in a case where technicalities might lead to acquittals, notwithstanding proof of sufficient particulars to support a count, a thing that happened in several cases prior to the amendment of the Law. Cases decided in other jurisdictions where different considerations apply, are, therefore, of no help in Cyprus in interpreting the relevant provisions of our statute. The necessity for

Courts to concentrate on the substantive task of doing justice and refrain from allowing technical rules of pleading to impede the course of justice was emphasized by Chief Justice Warren of the United States, who aptly said that Courts should not become so obsessed with the techniques of the judicial machinery that the purposes of a system of justice are forgotten. In interpreting and applying the provisions of sections 83, 84 and 85, one must not overlook that procedural sections are often adopted for the protection of the accused and are usually mandatory”

3. Προανάκριση – Παραπομπή - (Άρθρα 92-106)

(α) Η προανάκριση (Preliminary Inquiry) λαμβάνει χώρα σε δύο περιπτώσεις :

(1) Όπου το αδίκημα για το οποίο καταχωρήθηκε Κατηγορητήριο δεν εκδίδεται συνοπτικά από το Επαρχιακό Δικαστήριο ή

(2) όπου σε μια τέτοια περίπτωση Επαρχιακός Δικαστής κατά την εκδίκαση του αδικήματος συνοπτικά αποφασίζει ότι είναι πρόπον η ενώπιον του υπόθεση να εκδικασθεί από Κακουργιοδικείο, οπότε παραπέμπει σε προανάκριση. Βλέπε Άρθρα 92-106, Κεφ. 155.

(β) Στην πράξη σήμερα, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν λαμβάνει χώρα προανάκριση με πιστοποίηση του Γενικού Εισαγγελέα ότι δεν είναι απαραίτητη και οι καταθέσεις των μαρτύρων της Κατηγορούσας Αρχής δοθούν στον Κατηγορούμενο ή τον Δικηγόρο του. Βλέπε Περί Ποινικής Δικονομίας (Προσωρινές Διατάξεις) Νόμος 1974 (Ν.42/1974).

Ο Νόμος θεσπίστηκε λόγω της έκρυθμης κατάστασης. Σε τέτοια περίπτωση, το Δικαστήριο δύναται να παραπέμπει σε δίκη ενώπιον του Κακουργιοδικείου χωρίς προανάκριση.

(γ) όπου θα διεξαχθεί προανάκριση ο στόχος της είναι η προκαταρκτική έρευνα για διαπίστωση κατά πόσον η μαρτυρία εναντίον του Κατηγορουμένου δικαιολογεί παραπομπή. Η μαρτυρία των μαρτύρων κατηγορίας, στο στάδιο αυτό, δίδεται ενόρκως και καταγράφεται από τον Δικαστή (Ανώτερο ή Επαρχιακό). Αναγιγνώσκεται η κατάθεση και στην συνέχεια υπογράφεται από τον μάρτυρα και επιβεβαιώνεται από τον Δικαστή,

δηλαδή «Ορκίσθη Ενώπιον Μου ». Η Υπεράσπιση έχει δικαίωμα αντεξέτασης. Η διαδικασία λαμβάνει χώρα ενώπιον του Κατηγορουμένου. Όπου ο μάρτυρας ασθενεί κρίσιμα, σύμφωνα με το Άρθρο 97 , Κεφ. 155, η κατάθεση του δύναται να ληφθεί εκτός Δικαστηρίου.

Κάθε μάρτυρας δεσμεύεται με υπογραφή εγγύησης ότι θα προσέλθει στην δίκη για να δώσει την μαρτυρία του (Άρθρο 99(1) Κεφ. 155). Όταν όλοι οι μάρτυρες της Κατηγορούσας Αρχής δώσουν την μαρτυρία τους , το Δικαστήριο αποφασίζει κατά πόσον δικαιολογείται η παραπομπή του Κατηγορούμενου σε δίκη. Πρέπει να καταδειχθεί πραγματική πιθανότητα καταδίκης. Δεν γίνεται αξιολόγηση της αξιοπιστίας της μαρτυρίας στο στάδιο αυτό.

Ο Δικαστής στην συνέχεια διαβάσει την Κατηγορία στον Κατηγορούμενο και του την εξηγεί σε απλή γλώσσα , λέγοντας του ότι αυτή η διαδικασία δεν είναι η δίκη του, η οποία θα ακολουθήσει στο Κακουργιοδικείο όπου θα έχει την ευκαιρία να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Του δίδει την επιλογή να προβεί σε δήλωση ή να προσφέρει Ένορκη μαρτυρία και επισημαίνει ότι, οτιδήποτε λεχθεί δυνατόν να χρησιμοποιηθεί σαν μαρτυρία κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Άρθρο 93 (γ) Κεφ. 155.

Επίσης του εξηγεί ότι δεν πρέπει να λάβει υπόψη του οποιεσδήποτε τυχόν υποσχέσεις του δόθηκαν ή απειλές για να εξασφαλισθεί η κατάθεση του.

Μετά την ακρόαση της μαρτυρίας του Κατηγορουμένου , το Δικαστήριο δύναται να απαλλάξει τον κατηγορούμενο ανεξάρτητα από την αρχική απόφασή του για παραπομπή . Τούτο γίνεται όπου υπάρχει λογική εξήγηση των γεγονότων και όχι όπου υπάρχει αντικρουστική μαρτυρία η οποία σχετίζεται με θέματα αξιοπιστίας.

Μετά την απόφαση για παραπομπή στο Κακουργιοδικείο της Επαρχίας που συνεδριάζει, το Δικαστήριο αποφασίζει θέματα κράτησης ή όχι του Κατηγορουμένου.

Τα έγγραφα της διαδικασίας αποστέλλονται στον Αρχιπρωτοκολλητή για διαβίβαση στο Κακουργιοδικείο. Δεν αποστέλλεται οτιδήποτε αφορά την διαδικασία κράτησης.

Όπου μάρτυρας δεν είναι διαθέσιμος, κατά την δίκη η κατάθεσή του, δυνατόν να κατατεθεί κατά την εκδίκαση της υπόθεσης στο Κακουργιοδικείο (Άρθρο 98 (Κεφ 155)). Επίσης, όπου υπάρχει θέμα αντιφατικής δήλωσης κατά την διάρκεια που δίδει ο μάρτυρας μαρτυρία στο Κακουργιοδικείο , το Δικαστήριο δύναται να λάβει υπόψη του

δήλωση του μάρτυρα στο στάδιο της προανάκρισης , νοουμένου ότι υπάρχει και σχετική ενισχυτική μαρτυρία.

Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω, η διαδικασία της προανάκρισης μάλλον καθυστέρηση δημιουργεί στην όλη εκδίκαση των υποθέσεων. Με δεδομένο ότι με βάση την τροποποίηση του Περί Αποδείξεως Νόμου Κεφ. 9 όλες οι καταθέσεις μαρτύρων της Κατηγορούσας Αρχής διατίθενται στον Κατηγορούμενο μετά την απάντηση του στις κατηγορίες , η χρησιμότητα της προανάκρισης τίθεται πλέον σε αμφιβολία. Εν πάση περιπτώσει, το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα και η Κατηγορούσα Αρχή αποφεύγουν από του να παρουσιάζουν υποθέσεις στο Κακουργιοδικείο όπου η μαρτυρία είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη.

4. Απάντηση στις Κατηγορίες

Προτού ορισθεί η υπόθεση για δίκη, ο κατηγορούμενος εμφανίζεται ενώπιον του Δικαστηρίου, κατηγορείται και απαντά στο Κατηγορητήριο. Άρθρο 67 Κεφ. 155.

Να σημειωθεί ότι η προσωπική παρουσία του Κατηγορούμενου είναι απαραίτητη γι' αυτό επιδίδεται στον ίδιο, το Κατηγορητήριο, κλήση με την οποία διατάσσεται να εμφανιστεί ενώπιον του Δικαστηρίου σε συγκεκριμένη ώρα και μέρα. Άρθρο 44, 45, Κεφ. 155.

Εις περίπτωση παράλειψής του να συμμορφωθεί, εφόσον αποδειχθεί επίδοση το Δικαστήριο δυνατό να εκδώσει ένταλμα σύλληψης του.

Η κλήση είναι σε καθιερωμένο τύπο που προνοείται στους Περί Ποινικής Δικονομίας Θεσμούς Τύπος Αρ. 9.

Το Δικαστήριο έχει τη διακριτική ευχέρεια να γνωστοποιήσει επί της κλήσης ότι δεν είναι απαραίτητη η προσωπική παρουσία του Κατηγορουμένου. Άρθρο 45, Κεφ. 155.

Σε περιπτώσεις όπου ο Κατηγορούμενος είναι εταιρεία , το Δικαστήριο στο στάδιο αυτό δέχεται γραπτή απάντηση εκ μέρους της εταιρείας εφόσον είναι δεόντως συμπληρωμένος τύπος εξουσιοδότησης. Άρθρο 72, Εφ. 155. Σύμφωνα με σχετική τροποποίηση Ν. 9/92 του άρθρου 15 όταν ο Κατηγορούμενος κατηγορείται υπό την

ιδιότητα του Διευθυντή εταιρείας ή Γραμματέας μόνο στο στάδιο της ακρόασης είναι απαραίτητη η παρουσία του.

Στην πράξη για αδικήματα τα οποία δεν είναι σοβαρά αλλά τυπικά δεν ζητείται η παρουσία του Κατηγορουμένου.

Σχετικές είναι οι πρόνοιες των Άρθρων 44 -45 του Κεφ. 155.

Να σημειωθεί ότι η κλήση του Κατηγορουμένου επιδίδεται από την Αστυνομία ή επιδότη του Δικαστηρίου ή ως το Δικαστήριο ήθελε διατάξει προσωπικά ή αφήνοντάς το με οιονδήποτε ενήλικα που ζει με τον Κατηγορούμενο ή είναι υπεύθυνος στο χώρο διαμονής του ή εργασίας του. Βλέπε Άρθρο 46 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155.

Επίσης να σημειωθεί ότι, σε δίκες ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου όπου το θέμα εκδικάζεται συνοπτικά, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να ακούσει και αποφασίσει την υπόθεση στην απουσία του Κατηγορουμένου. Βλέπε Άρθρο 89 (1) του Κεφ. 155.

Ο Κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να είναι παρών κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται από τα Άρθρα 12 και 30 του Συντάγματος και το Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως επικυρώθηκε από το Νόμο 118/1968.

Οποιαδήποτε ένσταση για οποιαδήποτε αντικανονικότητα στο Κατηγορητήριο πρέπει να εγερθεί από τον Κατηγορούμενο προτού απαντήσει στις κατηγορίες. Άρθρο 66 Κεφ. 155. Εάν το θέμα δεν είναι απλώς παρατυπία, ένσταση μπορεί να εγερθεί σε οποιονδήποτε στάδιο της διαδικασίας, όπως π.χ. για διπλότητα.

Ο Κατηγορούμενος έχει τη δυνατότητα να καταχωρήσει απάντηση παραδοχής ή μη παραδοχής ή να καταχωρήσει Ειδική Απάντηση όπως αυτή καθορίζεται στο Άρθρο 69 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155.

Ειδική απάντηση αφορά την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ή έναντι του Κατηγορούμενου . Ουσιαστικά αποτελεί προδικαστική ένσταση.

Σύμφωνα με το Άρθρο 67 του Κεφ. 155, είτε γίνεται παραδοχή στην κατηγορία ή μη παραδοχή. Σε περίπτωση παραδοχής αυτή συνεπάγεται ουσιαστικά καταδίκη με απόφαση του Δικαστηρίου, Άρθρου 68 (1).

Σε μια τέτοια περίπτωση, η Κατηγορούσα αρχή παραθέτει τα γεγονότα αναφέροντας τα στο Δικαστήριο και ο Κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του αγορεύει για μετριασμό της ποινής. Όπου υπάρχει σύγκρουση όσον αφορά τα γεγονότα μεταξύ της κατηγορούσας αρχής και της υπεράσπισης το Δικαστήριο δικαιούται να ακούσει μαρτυρία για να αποφασίσει προτού επιβάλει την ποινή.

Σε οποιονδήποτε στάδιο της διαδικασίας, πριν την επιβολή ποινής, ο κατηγορούμενος δικαιούται να αλλάξει την Απάντησή του. Βεβαίως, τούτο υπόκειται στην έγκριση του Δικαστηρίου κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του.

Με την άδεια του Δικαστηρίου, εφόσον γίνει αλλαγή στην Απάντηση από μη παραδοχή σε παραδοχή, το Δικαστήριο πρέπει να πεισθεί ότι ο Κατηγορούμενος έχει κατανοήσει πλήρως την απόφαση του.

Σε σχέση με την Ειδική απάντηση, η οποία όπως είδαμε προνοείται στο Άρθρο 69 του Κεφ. 155, αυτή καλύπτει τα εξής θέματα:

(α) την κατά τόπο αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ως και τη δικαιοδοσία του έναντι του Κατηγορουμένου

(β) την εγκυρότητα της κατηγορίας, στη βάση του ότι ο Κατηγορούμενος αντιμετώπισε παρόμοια κατηγορία σε προηγούμενη διαδικασία η οποία κατέληξε σε νόμιμη απόφαση.

(γ) την εγκυρότητα της κατηγορίας όπου έχει δοθεί χάρη.

Σε σχέση με το θέμα της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου έναντι του Κατηγορούμενου, μπορεί π.χ. να εγερθεί θέμα ότι ο Κατηγορούμενος είναι μέλος της Εθνικής Φρουράς και υπόκειται στη δικαιοδοσία του Στρατοδικείου. Στις περιπτώσεις όπου ο Κατηγορούμενος έχει απαλλαγεί σε προηγούμενη διαδικασία ή καταδικαστεί, τότε η απάντηση είναι επί

τούτου γνωστή σαν *autrefois acquis* και *autrefois convict*. Σχετική πρόνοια γίνεται και στο Άρθρο 12 (2) του Συντάγματος.

Ο Κατηγορούμενος δεν είναι δυνατόν να υποβάλλεται στον κίνδυνο ποινικής δίκης δύο φορές για το ίδιο αδίκημα (*double jeopardy*). Στο βιβλίο του **Λοΐζου Πική** ανωτέρω, σελ. 92 αναφέρονται τα εξής

«The facts giving rise to an earlier conviction or acquittal, as the case may be, must not only be the same but the offence in respect of which the committal or acquittal was recorded, must also be the same. Questions have often arisen, difficult at times, as the implications of the verdict in a criminal case. A general verdict of not guilty entitles, so it has been said, the accused to raise autrefois acquit in subsequent proceedings in respect of every crime of which he could be convicted on the indictment. In other words, a verdict of not guilty gives rise to res judicata, not only in respect of the actual offence charged, but also in respect of every other offence for which the accused could be legitimately found guilty; for example, a verdict of not guilty on a charge of aggravated assault entitles the accused to raise a plea of autrefois acquit in respect of a charge of assault, for which the accused could legitimately be convicted in the first trial. Lord Devlin, in his judgment in the Narsalla case, adverts to the implications of a verdict of partial acquittal, which unlike a general verdict, cannot give rise to the same inferences, for example a verdict of “not guilty of murder” partial in that it is limited by the word “murder”, does not entitle the accused to rely on autrefois acquit on a subsequent charge of manslaughter».

Να σημειωθεί επίσης ότι, με βάση τροποποίησης η οποία έγινε στο Άρθρο 7, Κεφ. 155 (Ν.142/91 και 57(1) του 2007).

Ο Κατηγορούμενος ή ο δικηγόρος του, μετά την απάντηση, δικαιούται σε αντίγραφο όλων των καταθέσεων μαρτύρων της Κατηγορούσας Αρχής και των Τεκμηρίων. Η τροποποίηση βασίζεται στην αρχή της ισότητας των όπλων. Παλαιότερα, ο Κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του βρισκόταν και τελούσε σε πλήρη άγνοια για τα τι ο πελάτης του είχε καταθέσει ενώπιον των ανακριτικών αρχών όπως και οι διάφοροι μάρτυρες και η προετοιμασία για την Υπεράσπιση του εκ των πραγμάτων καθίστατο

πολύ δύσκολη. Πολλές φορές, τόσο ο Κατηγορούμενος όσο και ο δικηγόρος του, ερχόντουσαν προ εκπλήξεως ενόψει του περιεχομένου της κατάθεσης του Κατηγορουμένου. Επιπρόσθετα, πολλές φορές μάρτυρες της Κατηγορούσας Αρχής οι οποίοι έχουν δώσει κατάθεση στην Αστυνομία εντελώς αντιφατική με τα όσα ανέφεραν ενόρκως στο Δικαστήριο μπορούσε να δώσουν την μαρτυρία τους, να γίνει δεκτή και ο Κατηγορούμενος να καταδικαστεί, με δεδομένο ότι η Υπεράσπιση δεν είχε διαθέσιμο το υλικό αυτό.

Σίγουρα, η τροποποίηση της νομοθεσίας είναι δικαιότερη και ενισχύει το περὶ δικαίου αίσθημα για την τελική έκβαση ποινικής δίκης.

5. Δίκη – Δίκη εντός Δίκης

Μετά την Απάντησή του στο Κατηγορητήριο, η υπόθεση ορίζεται για ακρόαση. Άρθρο 74 Κεφ. 155. Όπως έχουμε δει ο Κατηγορούμενος παραμένει υπό κράτηση ή αφήνεται ελεύθερος με εγγύηση. Άρθρο 48 (προφυλάκιση). Κατά την ημέρα της δίκης η Κατηγορούσα αρχή ανοίγει την υπόθεση της με λίγα λόγια, επεξηγεί στο Δικαστήριο προφορικά την υπόθεση την οποία προτίθεται να παρουσιάσει ενώπιον του Δικαστηρίου και γίνεται σύντομη αναφορά στην προτιθέμενη μαρτυρία.

Η διαδικασία αυτή δεν ακολουθείται συνήθως σε δίκες ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου όπου εκδικάζονται συνοπτικά.

Η πρακτική αυτή ακολουθείται, αλλά όχι πάντοτε, στη διαδικασία ενώπιον του Κακουργιοδικείου.

Ανάλογο δικαίωμα έχει και η Υπεράσπιση μετά που θα κληθεί να προσφέρει την μαρτυρία της προς υπεράσπιση. Βλέπε Άρθρο 74 (2) Κεφ. 155.

Στη συνέχεια, η Κατηγορούσα αρχή καλεί τους μάρτυρές της οι οποίοι ορκίζονται , δίδουν την κυρίως εξέταση τους, αντεξετάζονται και ακολουθεί η επανεξέταση κατά τον ίδιο περίπου τρόπο όπως και στις αστικής φύσεως υποθέσεις.

Το Δικαστήριο έχει το δικαίωμα, σε οποιονδήποτε στάδιο, να υποβάλει τις δικές του ερωτήσεις, συνήθως μετά το πέρας της επανεξέτασης.

Δεν θεωρείται ορθό το Δικαστήριο με τις ερωτήσεις του να εισάγει μαρτυρία η οποία δεν έχει ουσιαστικά εγερθεί στο στάδιο της αντεξέτασης. Οι ερωτήσεις του Δικαστηρίου κυρίως περιορίζονται για διευκρινιστικής φύσεως, θέματα.

Μετά που θα κλείσει την υπόθεσή της, η Κατηγορούσα Αρχή, η υπεράσπιση έχει δικαίωμα να εγείρει θέμα ότι δεν έχει καταδειχθεί εκ πρώτης όψεως «*prima facie*» υπόθεση εναντίον του Κατηγορουμένου. Άρθρο 74 (1) (γ) Κεφ. 155.

Το κριτήριο κατά πόσο έχει αποδειχθεί εκ πρώτης όψεως υπόθεση για να κληθεί ο Κατηγορούμενος να απαντήσει είναι ουσιαστικά το κατά πόσο δόθηκε μαρτυρία ικανοποιητική για να αποδειχθεί απαραίτητο συστατικό στοιχείο του αδικήματος και κατά πόσο η μαρτυρία της Κατηγορούσας Αρχής, σαν αποτέλεσμα της αντεξέτασης, είναι έκδηλα αναξιόπιστη σε τέτοιο βαθμό που κανένα λογικό Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να στηριχθεί πάνω της για να καταδικάσει. Το κριτήριο είναι κατά πόσο με τη δοθείσα μαρτυρία θα μπορούσε ένα λογικό Δικαστήριο να καταδικάσει, «*might convict*». Σχετικό είναι το απόσπασμα το βιβλίο του **Λοΐζου Πική** από τη σελίδα 112-113 το οποίο παραθέτουμε ως εξής :

«In 1962, the Divisional Court of the Queen's Bench Division of the High Court of England issued a Practice Note by way of direction to Justices designed to guide them in determining whether a prima facie case has been made out. This direction, though not binding on Cyprus Courts, forms in practice an important guide and is often followed by Courts in Cyprus because it does incorporate the fundamental principles that the Court should have in mind in coming to a decision on the matter. The Practice Note provides:

“... without attempting to lay down any principle of law, - as a matter of practice justices should be guided by the following considerations: Submission of no case may properly be upheld –

- (b) when there has been no evidence to prove an essential element in the alleged offence;*
- (c) when the evidence adduced by the prosecution has been so discredited as a result of cross-examination, or is so manifestly unreliable, that no reasonable tribunal should safely convict on it.*

The decision to uphold or reject the submission should not depend upon whether the adjudicating tribunal (if compelled to do so) would at the stage

convict or acquit, but upon whether the evidence is such that a reasonable tribunal might convict”

Εάν ο Κατηγορούμενος κληθεί να απαντήσει τότε απαραίτητη προϋπόθεση νομιμότητας και εγκυρότητας της περαιτέρω διαδικασίας είναι το δικαστήριο να επεξηγήσει τα δικαιώματα του στον κατηγορούμενο σύμφωνα με το Άρθρο 74 (1) (γ) του Κεφ. 155 το οποίο έχει ως εξής:

«(1) Μετά την εγκατάλειψη του Δικαστηρίου από τους μάρτυρες όπως προβλέπεται στο άρθρο 73, το Δικαστήριο προχωρεί στην ακροαματική διαδικασία της υπόθεσης κατά τον ακόλουθο τρόπο :

(γ) μετά το πέρας της υπόθεσης για την κατηγορία, αν φαίνεται στο Δικαστήριο ότι αποδείχτηκε εκ πρώτης όψεως υπόθεση εναντίον του κατηγορουμένου επαρκώς, ώστε να υποχρεώνεται να προβάλλει την υπεράσπιση του και τον πληροφορεί ότι δύναται να προβεί σε κατάθεση χωρίς όρκο, από την θέση στην οποία βρίσκεται κατά τον εν λόγω χρόνο, οπότε δεν υπόκειται σε αντεξέταση ή ότι δύναται να δώσει μαρτυρία από τη θέση εξεταζόμενου μάρτυρα , αφού ορκιστεί ως μάρτυρας , οπότε υπόκειται σε αντεξέταση ως μάρτυρας».

Στη συνέχεια, το Άρθρο 74 (1) (δ) καθορίζει την σειρά με την οποία θα κληθούν ο Κατηγορούμενος και οι μάρτυρές του. Ο Κατηγορούμενος πρέπει να καλείται πρώτος για να δώσει την μαρτυρία του, εκτός εάν επιτραπεί να κληθεί κάποιος τυπικός μάρτυρας ή μάρτυρας, η μαρτυρία του οποίου δεν τελεί υπό αμφισβήτηση. Στη συνέχεια, όσον αφορά την σειρά των μαρτύρων της Υπεράσπισης, αυτή καθορίζεται από την υπεράσπιση.

Εάν ο Κατηγορούμενος, με την μαρτυρία που θα δώσει και τους μάρτυρες που θα καλέσει, εγείρει κάποιο νέο θέμα το οποίο η Κατηγορούσα Αρχή δεν μπορούσε να προβλέψει, τότε με την άδεια του δικαστηρίου δικαιούται η Κατηγορούσα Αρχή να προσαγάγει μαρτυρία για αντίκρουση του θέματος αυτού. Η αντικρουστική μαρτυρία είναι εξαίρεση στον κανόνα ότι μετά το πέρας της μαρτυρίας του Κατηγορουμένου δεν ακούεται άλλη μαρτυρία. Π.χ. το Δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει αντικρουστική μαρτυρία σε ισχυρισμούς της Υπεράσπισης ότι μάρτυρας της κατηγορούσας αρχής έκαμε λάθος όσον αφορά την αναγνώριση του Κατηγορουμένου, όπου τέτοια εισήγηση

δεν έγινε στον συγκεκριμένο μάρτυρα κατά την αντεξέταση. Το Δικαστήριο, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, διατηρεί τη σύμφυτη εξουσία επανακλήτευσης οποιουδήποτε μάρτυρα ή κλήτευση οποιονδήποτε μάρτυρα που δεν έχει κληθεί από τους συντελεστές της δίκης. Μετά το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας λήψης μαρτυρίας, το μέρος το οποίο έχει καλέσει τον τελευταίο μάρτυρα, αγορεύει. Πρώτος, συνεπώς, συνήθως ο συνήγορος του Κατηγορουμένου είναι πρώτος ο οποίος αγορεύει. Βλέπε Άρθρο 74 Κεφ. 155. Η Κατηγορούσα Αρχή απαντά.

Εάν ο Κατηγορούμενος έχει δώσει, μαρτυρία αλλά δεν έχει καλέσει άλλους μάρτυρες, τότε δεν χάνει το δικαίωμα να είναι ο τελευταίος διά του συνηγόρου του ή ο ίδιος ο οποίος θα αγορεύσει.

Η πρακτική η οποία ακολουθείται σήμερα, παρόλον ότι δεν είναι θεσμοθετημένη, είναι οι συνήγοροι να ετοιμάζουν και να διαθέτουν στο Δικαστήριο γραπτές αγορεύσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται όλες οι θέσεις των μερών μαζί με αυθεντίες και φωτοτυπίες αυτών. Η πρακτική αυτή είναι πολύ βοηθητική για το Δικαστήριο παρόλον ότι σίγουρα υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια δυναμική αγόρευση συνήγορου μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική από την ανάγνωση απλού γραπτού κειμένου. Το γεγονός ότι στην Κύπρο δεν έχουμε ενόρκους και ότι το Δικαστήριο αποφασίζει και θέματα μαρτυρίας αξιοπιστίας αλλά και του Νόμου δεν αφαιρεί κατά τη γνώμη μου από τη χρησιμότητα προφορικής αγόρευσης ιδιαίτερα εκ μέρους του συνήγορου, της υπεράσπισης. Αν μη τι άλλον, στο στάδιο αυτό ο συνήγορος έχει και τη δυνατότητα να αξιολογήσει την αντίδραση του Δικαστηρίου στα όσα αναφέρονται ενώπιον του αλλά παράλληλα έχει και τη δυνατότητα το Δικαστήριο να θέσει διά ζώσης τον προβληματισμό του σε διάφορα θέματα τα οποία σίγουρα πρέπει να απαντώνται άμεσα γιατί, αν παραμείνουν αναπάντητα, δυνατόν να απογοητεύσουν. Η γραπτή αγόρευση μπορεί να συνδυαστεί και με την προφορική επεξήγηση της ουσίας των θέσεων. Ίσως, η καλύτερη πρακτική θα ήταν να γίνεται ένας συνδυασμός και των δύο.

Όσον αφορά τη νομική πτυχή, είναι βέβαιο ότι με τη γραπτή αγόρευση συνήθως αυτή μπορεί να επεξηγηθεί επαρκώς. Όμως για το σχολιασμό της μαρτυρίας, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί το γραπτό κείμενο να υποκαταστήσει την προφορική ανάπτυξη του όλου θέματος.

Μετά το πέρας των αγορεύσεων το Δικαστήριο εκδίδει την απόφαση του, Άρθρο 77, Κεφ. 155, η οποία σύμφωνα με το Άρθρο 30 (2) του Συντάγματος πρέπει να είναι αιτιολογημένη.

Η απόφαση εκδίδεται όσον αφορά το θέμα της ενοχής ή όχι του κατηγορουμένου και, όπου ο κατηγορούμενος βρεθεί ένοχος, τότε το Δικαστήριο προχωρεί στην επιβολή της ποινής.

Συνήθως, μετά την απόφαση του Δικαστηρίου το Δικαστήριο ακούει τα επιχειρήματα των συνηγόρων όσον αφορά τον μετριασμό της ποινής.

Το δικαστήριο σε αυτό το στάδιο μπορεί να ακούσει μαρτυρία ως προς τον χαρακτήρα του ενόχου. Μετά την καταδίκη συνήθως η κατηγορούσα αρχή φέρει εις γνώση του Δικαστηρίου τυχόν προηγούμενες σχετικές καταδίκες του κατηγορουμένου. Ο κατηγορούμενος ερωτάται αν παραδέχεται αυτές και αν όχι θα πρέπει να αποδειχθούν με μαρτυρία.

Στη συνέχεια, ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του αγορεύουν για μετριασμό της ποινής.

Η αγόρευση καλύπτει θέματα που αφορούν τα γεγονότα αλλά και τις προσωπικές συνθήκες του κατηγορουμένου. Κατά την επιβολή της ποινής, το Δικαστήριο δύναται με τη συγκατάθεση της κατηγορούσας αρχής και του κατηγορουμένου να λάβει υπόψη του αδικήματα για τα οποία δεν άρχισε ακόμη δίωξη ή δίκη και για τα οποία ο κατηγορούμενος προβαίνει σε παραδοχή. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η εκδίκηση των άλλων αυτών αδικημάτων που είναι παραδεκτά.

Το Δικαστήριο, πολλές φορές προτού να επιβάλει την ποινή, ζητά Έκθεση του Γραφείου Ευημερίας ιδιαίτερα όταν πρόθεση είναι να επιβάλει ποινή στερητικής της ελευθερίας. Ενδείκνυται, όπου η υπόθεση είναι σοβαράς μορφής, το Δικαστήριο να αναβάλλει την υπόθεση για να προβληματιστεί περαιτέρω όσον αφορά το είδος και το μέγεθος της ποινής.

Η ποινή πρέπει να είναι εξατομικευμένη και πρέπει να χαρακτηρίζεται από δικαιοσύνη μετριασμένη με ευσπλαχνία. “Justice tempered with mercy”.

Δίκη εντός Δίκης – Hearing on the Voir Dire

Στα γαλλικά η φράση σημαίνει «Να λέγεται η αλήθεια». Στα αγγλικά «*to speak the truth*».

Στο **Blackstones Criminal Practice 2004** , σελ.2007 – F1-25 αναφέρονται τα εξής :

«The hearing on the voir dire , or trial within a trial , is the procedure whereby the Court determines disputed preliminary facts, i.e facts which must be established as a condition precedent to the admission of certain items of evidence»

Σε περιπτώσεις όπου Κατηγορούμενος αμφισβητεί ότι η κατάθεσή του είναι θεληματική και όπου, για να αποφασισθεί κατά πόσο συγκεκριμένη προτεινόμενη μαρτυρία εκ μέρους της Κατηγορούσας Αρχής είναι δεχτή, το Δικαστήριο διατάπτει «δίκη εντός δίκης» για να διαπιστώσει το πραγματικό υπόβαθρο. Υπάρχει διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου να δεχθεί κατάθεση η οποία λαμβάνεται κατά παράβαση των δικαστικών κανόνων. Βλέπε **Λοίζου και Πικής, supra, σελ.156** . Όμως, κατάθεση η οποία λήφθηκε κατά παράβαση του Άρθρου 5(2) Κεφ.155 δεν γίνεται δεκτή.

Στο βιβλίο **Λοίζου και Πικής , supra**, σελ.154-155 αναφέρονται τα εξής :

«As a matter of general principle, a statement obtained in contravention of the Judges’ Rules may, as it has already been observed, be admitted in evidence at the discretion of the Court. In Cyprus, this principle is subject to an important statutory qualification contained in section 5(2) , of the Criminal Procedure Law, Cap. 155, the section of the Law dealing with the powers of police investigating officers. Section 5(2) reads as follows:

“The investigating officer may reduce into writing any statement made by the person examined and such statement shall then be read over to such person who shall, thereupon , sign the same or, if he is illiterate, affix his

mark thereto and, if such person refuses to do so, the investigating officer shall make at the foot of the statement a note of the refusal stating also the reason thereof, it ascertained , and the statement shall then be signed by the investigating officer”.

The aforesaid section confers a discretion on the investigating officer to reduce the statement in writing. If , an exercise of this discretion , the investigating officer reduces the statement into writing, then the Law casts a mandatory duty to observe the provisions of section 5(2) as to the reading over of the statement and signing thereof an any failure so to do would render the statement inadmissible, considering that the word “shall” leaves little room for any other interpretation”.

Επίσης, μαρτυρία η οποία εξασφαλίστηκε κατά αντισυνταγματικό τρόπο δεν γίνεται δεκτή, πχ κατά παράβαση του δικαιώματος απορρήτου της επικοινωνίας, όπως κατοχυρώνεται από το Άρθρο 17 του Συντάγματος.

Το Βάρος απόδειξης είναι στους ώμους της Αστυνομίας για να αποδείξει τη θεληματική κατάθεση Κατηγορούμενου. Για το σκοπό αυτό διακόπτεται η κυρίως δίκη και γίνεται «παράλληλη δίκη». Η Αστυνομία καλεί τους μάρτυρες, οι οποίοι αντεξετάζονται. Στην συνέχεια, η Υπεράσπιση καλεί τους δικούς της μάρτυρες οι οποίοι επίσης αντεξετάζονται. Στην συνέχεια, το Δικαστήριο αποφασίζει κατά πόσο η κατάθεση είναι θεληματική ή κατά πόσο, για θέματα δεκτότητας μαρτυρίας, κατά πόσον η μαρτυρία θα γίνει δεκτή ή όχι.

Υποσχέσεις ή άσκηση πίεσης σε βάρος του υπόπτου, συνήθως οδηγούν σε απόρριψη κατάθεσης του Κατηγορουμένου σαν μη θεληματικής. Το ίδιο, σε περίπτωση παράβασης του Συντάγματος.

Με το Άρθρο 8 του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου Κεφ. 155 ενσωματώνονται οι δικαστικοί κανόνες. Το Άρθρο αυτό έχει ως εξής :

«Άνευ επηρεασμού της γενικότητας του άρθρου 3 και άνευ επηρεασμού της εφαρμογής του άρθρου 5, οι εκάστοτε εγκρινόμενοι από τους δικαστές της Αυτής Μεγαλειότητας του Queen’s Bench Division της Αγγλίας κανόνες που αφορούν

την λήψη καταθέσεων από αστυνομικούς (γνωστοί ως «Οι Δικαστικοί Κανόνες») («*The Judges Rules*») ισχύουν για τη λήψη καταθέσεων στη Δημοκρατία όπως αυτοί ισχύουν για τη λήψη καταθέσεων στην Αγγλία»

Οι Δικαστικοί κανόνες του 1964

Στην Αγγλία, το θέμα διέπεται πλέον Νομοθετικά. Βλέπε πχ ***Police and Criminal Evidence Act 1984, S.78 και 582*** και ***Blackstones supra***, σελ.2330, ***F.17.13***. Οι κανόνες συνοπτικά έχουν ως εξής :

Κανόνας I. Υπάρχει δικαίωμα της Αστυνομίας να υποβάλει ερωτήσεις. Πρέπει όμως ο ύποπτος να πληροφορείται ότι δυνατόν να κατηγορηθεί .

Κανόνας II. Όταν υπάρχει επαρκής μαρτυρία πρέπει ο ανακρινόμενος να προειδοποιείται περί τούτου προτού του υποβληθούν περαιτέρω ερωτήσεις και πρέπει να του λεχθεί ότι δεν είναι υποχρεωμένος να πει ο,τιδήποτε και ό,τι , ότι πει δυνατόν να γραφτεί και να δοθεί σαν μαρτυρία.

Κανόνας III (a) Στο στάδιο όπου κατηγορείται ή πληροφορείται ότι δυνατόν να κατηγορηθεί και πάλι προειδοποιείται εκ νέου και σύμφωνα με τον Κανόνα III (b) όπου έχει κατηγορηθεί ή πληροφορηθεί ότι θα κατηγορηθεί δεν υποβάλλονται περαιτέρω ερωτήσεις, εκτός αν είναι καθαρά διευκρινιστικής μορφής.

Κανόνας III (c) Τηρείται αρχείο του χρόνου και του τόπου της ανάκρισης και των παρόντων στο στάδιο αυτό.

Κανόνας IV. Υπάρχουν έξι κανόνες για τον τροπο με τον οποίο λαμβάνονται καταθέσεις.

(α) αν ο ανακρινόμενος θέλει να γράψει την κατάθεσή του ο ίδιος πρέπει να του δοθεί ευκαιρία. Αν δεν έχει τη δυνατότητα ή επιθυμεί να τη γράψει η Αστυνομία, τότε θα την καταγράψει ο αξιωματικός που λαμβάνει την κατάθεση του.

(β) αν τη γράψει μόνος του θα αφεθεί ελεύθερος να το πράξει

(γ) θα πρέπει να υπογράψει μια δήλωση ότι η κατάθεσή του είναι θεληματική και ότι προειδοποιήθηκε ότι δεν έχει υποχρέωση να πει ο,τιδήποτε

(δ) Αν την κατάθεση θα την γράψει ο αξιωματικός της Αστυνομίας, θα πρέπει να καταγράψει ό,τι ακριβώς του λεχθεί χωρίς παροτρύνσεις και ερωτήσεις.

(ε) όταν συμπληρωθεί η κατάθεση από τον Αστυνομικό τότε καλείται να τη διαβάσει ο ύποπτος και να κάμει διορθώσεις και να την υπογράψει, αφού υπογράψει δήλωση ότι τη διάβασε και ότι του δηλώθηκε ότι μπορεί να τη διορθώσει κλπ

(στ) Εάν αρνηθεί να τη διαβάσει ή την υπογράψει, τότε ο Αστυνομικός θα καταγράψει τούτο στη δήλωση.

Κανόνας V. Μετά που θα κατηγορηθεί ή πληροφορηθεί ότι δυνατόν να κατηγορηθεί, καταθέσεις άλλων προσώπων οι οποίοι έχουν επίσης κατηγορηθεί δίδονται στον ύποπτο για να του δοθεί η ευκαρία αν θέλει να απαντήσει οπότε προειδοποιείται σύμφωνα με τον Κανόνα III (α).

Κανόνας VI. Άλλα πρόσωπα τα οποία αναλαμβάνουν καθήκοντα διερεύνησης θα συμμορφώνονται με τους κανόνες αυτούς.

Οι Κανόνες συνοδεύονται και από Διοικητικές Οδηγίες σε σχέση με τη διαδικασία , το αρχείο της ανάκρισης, την παροχή διευκολύνσεων, την ανάκριση νεαρών προσώπων, αλλοδαπών, και άλλα θέματα όπως διευκολύνσεις για επικοινωνία με τον δικηγόρο του υπόπτου.

6. Έφεση (Άρθρο 131-153 του Κεφ. 155)

Το δικαίωμα έφεσης καθορίζεται στο Άρθρο 25 του περί Δικαστηρίων Νόμου. Κάθε απόφαση ποινικού Δικαστηρίου υπόκειται σε έφεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Το άρθρο αυτό όμως υπόκειται στις διατάξεις του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου (Άρθρο 131-153 , Κεφ. 155)

Σύμφωνα με το δικαίωμα έφεσης της κατηγορούσας αρχής κατά της ποινής ή της καταδίκης, έχει αποφασιστεί ότι διατηρείται σε ισχύ.

Το δικαίωμα έφεσης κατά αθωωτικής απόφασης Επαρχιακού Δικαστηρίου καθορίζεται στο Άρθρο 131 (1) (2) και 137 του Κεφ. 155. και δεν επηρεάζεται από το Άρθρο 25 του περί Δικαστηρίων Νόμου.

Δικαίωμα έφεσης κατά αθωωτικών αποφάσεων διατηρεί ο Γενικός Εισαγγελέας, περιορισμένο όμως σε θέματα κυρίως νομικά, ή που σχετίζονται με τη δεκτότητα μαρτυρίας, ή παρατυπία όσον αφορά τη διαδικασία. Βλέπε Άρθρο 137 όπως τροποποιήθηκε από το Άρθρο 4 α του Ν. 54(1)/98.

Επιτρέπεται έφεση κατά αθωωτικής απόφασης του Κακουργοδικείου.

Η Έφεση ασκείται εντός 10 ημερών από την επιβολή ποινής. Το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να παρατείνει το χρόνο καταχώρησης της Έφεσης (Άρθρο 134, Κεφ. 155)

Υπάρχει πρόνοια για ανταλλαγή γραπτών αγορεύσεων. Το Εφετείο έχει δικαίωμα να απορρίψει την Έφεση ή να την επιτρέψει κυρίως για θέματα που είναι νομικά ή αφορούν τη μαρτυρία (Άρθρο 145 του Κεφ. 155).

Σημαντική πρόνοια είναι η επιφύλαξη του Άρθρου 145 (1) (β) του Κεφ. 155. Σύμφωνα, με την πρόνοια αυτή, όπου το Ανώτατο Δικαστήριο έχει τη γνώμη ότι κάποιο σημείο της Έφεσης μπορούσε να αποφασιστεί υπέρ του Εφεσεύοντα, δύναται να απορρίψει την έφεση παρ' όλο τούτου, εάν θεωρήσει ότι δεν δημιουργείται ουσιαστική αδικία : «*Substantial miscarriage of justice*».

Το Δικαστήριο δύναται να ακυρώσει καταδίκη επί νομικών σημείων ή όπου έχει διαπιστώσει ουσιαστική κακοδικία. Έχει επίσης δικαίωμα να υποκαταστήσει καταδίκη για άλλο αδίκημα ή να διατάξει επανεκδίκαση ή να αυξήσει ή να μειώσει την ποινή. Με την απόρριψη της Εφεσης η ποινή τρέχει από την ημέρα της πρωτόδικης απόφασης εκτός εάν το Ανώτατο Δικαστήριο διατάξει διαφορετικά (Άρθρο 147 του Κεφ. 155)

Λευκωσία 29/11/2011

Δρ. Χρίστος Κληρίδης

Αν. Καθηγητής

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Λευκωσίας